

Állami gazdaságok nyárfatermesztési bemutatója a Nyírségben

DR. TÓTH BÉLA

Az egyesületi vándorgyűléshez kapcsolódóan az Állami Gazdaságok Szabolcs-Szatmár megyei Főosztálya nagysikerű nyárfatermesztési bemutatót rendezett az ország különböző részeiből összejött, állami gazdasági fásításokat irányító szakemberek, a MÉM és az ERTI meghívott munkatársai részére. A résztvevők a Nyírlugosi Állami Gazdaság és a Mátészalkai Állami Tangazdaság nyárfásításait tekintették meg. Mindkét gazdaság a Nyírség homokvidékén terül el. A térszín jellegzetesen homokbuckákkal tarkított. Ezek némelyike meredek letörésű, gyakoribbak azonban a szélesebb buckahátak. Közöttük kisebb-nagyobb, többnyire szélesebb laposok húzódnak. A legmélyebb fekvésűeknél a talajvíz tükre a felszín közelében helyezkedik el, sőt nem ritkán a felszínre is tör. Az ilyen mély fekvésekben fennáll a szódaveszély is. Gyakori eset, hogy az egykori laposokat a mozgó homok elfedte, és így gyengén humuszos homok és réti talaj kombinációi jöttek létre. A rozsdabarna erdőtalajok előfordulása szintén rendszeres, ugyanígy a kovárványhatás is. A sokféle hatás érvényesülése következtében sokhelyt kialakulhattak a nyárfatermesztés számára kedvező termőhelyfelelések.

A Nyírlugosi Állami Gazdaság területe 3396 ha. Igen jelentős aránnyal szerepelnek a futóhomok és a vékony termőrétegű, száraz, gyengén humuszos homoki termőhelyek. Ennek ismeretében érthető, hogy távlati terveikben 1985-re 57%-os erdősültséget irányoztak elő. Ez 1940 ha erdőterületet jelent: ezen belül a nyárasok területét 1300 ha-ra tervezik. Távlati terveikben saját ládaüzem beállítása is szerepel. Jelenlegi erdőterületük 850 ha, ebből nyáras 300 ha, cellulóznnyáras 91 ha. A csemeteszükséglet zömét saját csemetekertből fedezte.

A Mátészalkai Állami Tangazdaság területe 4940 ha. Főtermékük a téli alma (évi 1400 vagon). A gazdaság 583 ha erdővel (ebből 298 ha nyáras) és 100 ha cellulóznnyárasal rendelkezik. A 15 éves távlati tervük szerint 1985-ig további 1800—2000 ha erdőt kívánnak telepíteni, zömmel ún. intenzív nyárfakultúrák létesítésével. A megtermelő faanyagot mindenekelőtt saját vertikális üzemükben feldolgozva az almatermésük göngyölegszükségletének a kielégítésére szándékoznak felhasználni.

A bemutató során néhány, a Szabolcs-Szatmár megyei állami gazdaságok összességére vonatkozó adattal is megismerkedhettünk. Ezek szerint az itteni állami gazdaságok összes erdőterülete 3380 ha, ebből a nyárasok 1456 ha-t foglalnak el. Távlati terveik szerint 1985-ig az erdőterület 6500 ha-ra növekedik (18%-os erdősültség!), ebből nyáras 3400 ha lesz. Fakitermelésük eléri az évi 16 ezer m³-t, ebből a kitermelt nyár 11 ezer m³ lesz. Két új ládaüzem létrehozásával (kapacitásuk 8—9000 m³-es lenne) a gazdaságok göngyölegszükségletének mintegy 25—30%-át saját termelésből kívánják biztosítani.

A bemutató alkalmával megtekintett nyárasok mind a területnagyságuknál fogva, mind pedig a kezelésük gondossága következtében mély benyomást gyakoroltak a szemlélőkre. A telepítések talajelőkészítése mélyforgatással történt. Ezt megelőzően 1 q kálium, 2 q foszfor és 2 q nitrogén műtrágyát szórtak ki. A továbbiakban évenként 1—2 q nitrogén műtrágyát adagolnak az első talajápolás előtt. (A műtrágya-dózist a mezőgazdasági gyakorlatból kiindulva állapították meg.) Az ültetést 80—90 cm mélyen 350 × 350—440 × 440 cm között változó hálózatokban végezték. Az ültetési anyag leginkább 1/2 korú volt. A talajápolást évenként 3—5 alkalommal végzik, de a záródás, ill. a műszaki átadás után is 8—10 éves korig évenként két, állomány alatti talajápolást terveznek.

Mindenekelőtt a gazdaságok vezetői részéről előszóban kinyilvánított és tettekkel is bizonyított felfogás erősítette a résztvevők előtt e tervek megalapozottságát. Már magábanvéve is szokatlan és feltűnő ekkora volumenű erdősítési törekvés mezőgazdasági üzemek részéről, ami nyilván nem fakadhat csupán a lebontott tervszámok kényszerűségéből, vagy abból a törekvésből, hogy a földtörvény megkötöttségeit ilyen úton kerüljék meg. Ez utóbbinak egyébként is ellentmond az a gyakorlat, hogy pl. az ún. cellulóznnyárasok telepítéséhez egyre inkább az eredményességüket biztosító jobb termőhelyeket jelölik ki. Erdősítési-fásítási célkitűzéseik jól átgondolt gazdasági döntéseken alapulnak. Az elsődleges cél az, hogy minden területet rentábilisan, az elérhető legnagyobb jövedelmet biztosító kultúrával hasznosítsanak, másfelől pedig a termelés-szerkezetük igényeivel összhangban álló belső vertikumok gazdaságos kiépítéséhez és üzemeltetéséhez teremtsenek biztonságos, saját állapot. Ez a törekvés ösztönzi a gazdaságok vezetőit a gyenge hozamú, tehát mezőgazdaságilag gazdaságosan nem hasznosítható homokbuckás stb. területeiknek — nem a termelés-

ből való kikapcsolására, hanem — befásítás útján történő tényleges hasznosítására. De ugyancsak a gazdaságossági megfontolások alapján döntöttek a gazdaság vezetői amellett, hogy a jövedelem fokozása és az állandósult göngyöleghiány enyhítése érdekében egyaránt az intenzív nyárfakultúrák megteremtésének minden előfeltételét (termőhelyi és agrotechnikai vonatkozásban) biztosítják. Nyilvánvalóan csakis az ekként gazdasági érvekkel megalapozott döntés lehet a záloga annak, hogy az ilyen mezőgazdasági üzemekben az erdőfásítás nem adott személyek szeszélyétől függő mulékony divat, hanem az *össztermelés egyik stabil ágazatává* válik. Nem véletlenül hangzott el az egyik résztvevő ajkáról az az óhaj, hogy kívánatos lenne, ha ezzel a szemlélettel a szabolcs-szatmári állami gazdasági vezetők az ország többi állami gazdaságait is általánosságban „megfertőznék”!

Erzékkelhető volt — egyébként ezt már másutt is tapasztalhattuk —, hogy az állami gazdaságok nagyon megtanultak erdőt, ill. fásítást jól telepíteni. Jó eredményeiket a kétségtelenül nagyobb anyagi (elsősorban gépi eszköz) lehetőségeiken kívül mindegyiknél a technológiai fegyverrel szigorú megtartásának köszönhetik. Ehhez az országos központjuk részéről elkészített technológiai utasítás nagy segítséget ad a kivitelezőknek. Ez annál is biztatóbb jelenség, mivel a nagyhozamú, ún. intenzív nyáras kultúrák műveléséhez — világszerte megfigyelhetően — elsősorban a mezőgazdasági üzemekben vannak meg a legkedvezőbb feltételek.

Mindemellett — éppen a sikeresség fokozása érdekében — rá kell mutatnunk néhány gyenge pontra is. Talán éppen a mezőgazdasági termelés-szemléletnek és gyakorlatnak az az alap gondolata, mely szerint a természetes tenyészeti feltételek mesterséges beavatkozásokkal (talajművelés, műtrágyázás, öntözés stb.) nagymértékben megváltoztathatók, vezetett arra, hogy az alkalmazott fajok termőhelyigényei és az adott konkrét termőhelyi viszonyok nem mindig fedik egymást. A csak helyeseltető racionális hasznosítási szemlélet csupán akkor realizálódhat teljes mértékben, ha minden területre a termőhelyi potenciálnak megfelelő fajaj kerül. Nem téveszthet meg a jó talajelőkészítést és a műtrágyás kezelést követő kezdeti jó növekedés. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az alföldi fatermesztésben különösen, de ezen belül éppen a nyírségi homoki termőhelyeken mindig a fák vízigényének a kielégítése az alapvető probléma, mert ez juthat leghamarabb minimumba. E nélkül a kétségtelenül tekintélyes mértékű műtrágyázás várt hatása sem érvényesülhet. Tárjailagosan hozzá kell azonban tenni, hogy az állami gazdaságok részben a saját talajvizsgálati laboratóriumuk részben az ERTI szaktanácsadásának esetenkénti igénybevételével a megelőző termőhelyfeltárás útján is igyekeznek előbbre lépni.

Szemmel láthatóan nem elégséges csak a mezőgazdasági tapasztalatokra támaszkodni a műtrágya adagolás meghatározásában. Mivel ez erdészeti vonatkozásban ma még nyitott kutatási feladat, már a bemutató során megállapodás született arra nézve, hogy az ERTI itt egzakt műtrágyakezelés, általában technológiai kísérletekbe kezd az érdekelt állami gazdaságokkal karöltve.

A megtekintett nyártelepítések jórésztében a különféle károsítók jelenléte máris megállapítható volt. Ez részben szintén az egyes esetekben nem kellőképpen figyelembevett termőhelyi problémákra vezethető vissza. A rendszeres, megelőző védekezés szükségessége még nem tudatosult kellőképpen. Aligha feltételezhető, hogy éppen a gyümölcszermelés gazdaságok idegenkednének ettől a munkától, annál kevésbé, mert a kártevők elleni védekezéshez inind a szükséges felszerelés, mind pedig a specializált szakemberek üzemen belül rendelkezésre állanak. Nyilván igen gyümölcsöző lenne, ha ezek a szakemberek a sajátos erdészeti védekezési tennivalókat az ERTI szakértő kutatóitól átvehetnék.

A bemutató során élénk vitát váltottak ki a nyárasok további kezelésének a feladatai. Ezek nemcsak itt, de általánosan egyre inkább sürgetnek, mert az utóbbi évek nagykitörjedésű nyártelepítései éppen most jutottak el a nevelő beavatkozások szakaszába. Néhány kivételtől eltekintve (a kivételt éppen azok a nagyobb nyárfatermesztő állami gazdasági szakemberek képviselték, akiknek a korábbi telepítésekéből már egyre szélesebb körű tapasztalataik vannak) inkább a szélsőségek felé hajló — vagy a túl óvatos erősségű megbontást vagy éppen az eltűzött véghasználati növényteret hirdető — vélemények hangzottak el. Nyilván e tekintetben hasznosak lesznek azok az állománynevelési kísérleti sorok, amelyeknek a beállítására a jelenlevő gazdasági vezetők és az ERTI kutatói elvi megállapodást kötöttek.

Mindent egybevetve, a Szabolcs-Szatmár megyei állami gazdaságok eredményes nyárfatermesztési bemutatója nemcsak e gazdaságok hozzáértését és céltudatos erdőtelepítési törekvéseit bizonyította, hanem gyakorlati igazolását is adta annak a felső szintű elhatározásnak, amely a nagyarányú nyárfatelepítéseket erősen a mezőgazdasági üzemek keretei közé tereli.